

Wpływ pracy zarobkowej w trakcie studiów na poczucie autonomii i niezależności finansowej młodych dorosłych

Hubert Chojnowski

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 92285@student.pb.edu.pl

Dawid Bajko

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: 92328@student.pb.edu.pl

Dorota Leończuk

Politechnika Białostocka, Wydział Inżynierii Zarządzania

e-mail: d.leonczuk@pb.edu.pl

DOI: 10.65731/az-2026-0089

Streszczenie

Celem artykułu jest ocena skali oraz form aktywności zawodowej studentów, a także zbadanie wpływu podejmowanej przez nich pracy zarobkowej na poczucie autonomii, niezależności finansowej oraz własnej skuteczności. Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem metody sondażu diagnostycznego na próbie 288 studentów uczelni wyższych z Białegostoku, wykorzystując m.in. standaryzowaną Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES). Uzyskane wyniki potwierdzają, że łączenie studiów z pracą jest zjawiskiem powszechnym – zatrudnienie deklaruje 50,3% respondentów. Badani najczęściej pracują na pełen etat (33,1%) lub dorywczo (31,7%), głównie w oparciu o elastyczne formy zatrudnienia (62,8%). Ponad połowa respondentów (51,7%) wykonuje obowiązki niezwiązane z kierunkiem kształcenia. Wykazano, że posiadanie własnego dochodu znacząco przekłada się na poczucie samodzielności oraz decyzyjność finansową młodych dorosłych. Ponadto studenci aktywni zawodowo cechują się wyższym poziomem uogólnionego poczucia własnej skuteczności niż ich niepracujący rówieśnicy. Z przeprowadzonych analiz wynika, że praca w trakcie studiów mocno wpisuje się w koncepcję „emerging adulthood”. Mimo że łączenie obowiązków bywa obciążeniem, pełni kluczową funkcję w budowaniu dojrzałości psychospołecznej oraz zaradności finansowej, co jednocześnie wymusza na uczelniach konieczność wprowadzania bardziej elastycznych form organizacji zajęć.

Słowa kluczowe

praca, student, młody pracownik, autonomia finansowa

Wstęp

W czasach stale rosnących wymagań finansowych, środki otrzymywane w ramach stypendiów lub od rodziny mogą nie być wystarczające, aby pokryć bieżące potrzeby studenta, takie jak transport, mieszkanie czy pożywienie. Współcześnie obserwuje się wśród studentów rosnącą tendencję do łączenia nauki z pracą zawodową. Analizując wpływ pracy zarobkowej w trakcie studiów na młodych dorosłych, warto odwołać się do koncepcji „emerging adulthood”, opracowanej przez J. J. Arnettę [2000]. Zakłada ona, że okres pomiędzy 18. a 29. rokiem życia stanowi odrębny okres rozwoju człowieka. Charakteryzuje się on odkładaniem w czasie, między innymi, decyzji o założeniu rodziny czy zaciągnięciu kredytu, na rzecz kontynuowania edukacji, kształtowania tożsamości zawodowej oraz rozwoju osobistego. Wśród najistotniejszych determinant dorosłości znajduje się niezależność finansowa. Postrzegana jest ona jako rozbudowana sfera psychologiczna. U studentów przejawia się ona przede wszystkim w poczuciu swobody od kontroli rodzicielskiej. Niezależność daje im przekonanie o samodzielności i samowystarczalności. Decyzja o podjęciu pracy zarobkowej okazuje się jedyną możliwością do osiągnięcia autonomii finansowej. Młodym dorosłym, którzy już we wczesnym wieku rozpoczynają aktywność zawodową, łatwiej jest wejść na stałe na rynek pracy, ponieważ posiadają oni już dowód na własną skuteczność. Z niezależnością finansową bezpośrednio związane jest pojęcie autonomii finansowej. U studentów określana jest ona jako umiejętność do samodzielnego generowania środków finansowych wraz ze swobodnym rozporządzaniem i dysponowaniem nimi. To daje młodym dorosłym poczucie samodzielności i niezależności oraz przewagę mentalną nad resztą studentów, którzy nie łączą studiowania z pracą. Świadomość tego, że jednostka posiada pełną kontrolę nad swoimi wyborami, czyni ją aktywnym podmiotem, zdolnym do brania odpowiedzialności za swoje wybory [Wróblewski i in., 2022].

Celem artykułu jest ocena form oraz skali aktywności zawodowej studentów, a także zbadanie wpływu pracy zarobkowej na autonomię i niezależność finansową młodych dorosłych. Do osiągnięcia celu badawczego zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*). Badanie przeprowadzono za pomocą anonimowej ankiety internetowej na próbie 288 studentów. Przy opracowaniu kwestionariusza ankiety wykorzystano Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES). Dodatkowo dokonano analizy dostępnej literatury przedmiotu.

1. Przegląd literatury

1.1. Istota pracy zarobkowej młodych dorosłych

Wzrost dostępności szkolnictwa wyższego, a także postępująca inflacja oraz rosnące koszty utrzymania przyczyniły się do zmian w strukturze aktywności zawodowej studentów. Łączenie studiów z pracą zarobkową stało się normą demograficzną w Europie, a nie jedynie marginalnym zjawiskiem [Eurostudent, 2019]. Nowo przyjęci studenci podejmują pracę zarobkową częściej, niż miało to miejsce w latach ubiegłych [Rajeev, 2014, s. 38-50]. Studenci pracujący w niepełnym wymiarze godzin (5-15 godzin tygodniowo) twierdzą, że możliwe jest utrzymanie dobrej średniej, przy jednoczesnym zachowaniu korzyści związanych ze wsparciem finansowym, co świadczy o tym, że praca w niepełnym wymiarze godzin może pozytywnie wpłynąć na doświadczenia akademickie studentów [Saddique, 2026, s. 251-259]. Studenci podejmują pracę nie tylko z przyczyn finansowych; ich motywacje są również uwarunkowane poziomem kapitału społecznego i ekonomicznego. Studenci, którzy nie doświadczają problemów finansowych, rzadziej traktują pracę jako konieczność [Jacob i in., 2020, s. 55-80]. Ponad połowa pracujących studentów deklaruje, że pracuje, aby zdobyć doświadczenie i/lub wyróżnić się na rynku pracy. W tym kontekście praca studentów okazuje się inwestycją w kapitał ludzki. Studenci przestają jedynie poszerzać wiedzę teoretyczną, a dodatkowo rozwijają kompetencje i umiejętności praktyczne [Kobylińska i in., 2025]. Studenci z mniej zamożnych rodzin traktują pracę jako narzędzie do budowania autonomii i niezależności finansowej, co często skutkuje podejmowaniem zatrudnienia poniżej ich aspiracji lub niezwiązanego z ich kierunkiem studiów. Jednakże, pomimo różnic w charakterze wykonywanej pracy, wskaźnik aktywności zawodowej nie różni się znacząco w zależności od pochodzenia społecznego [Jacob i in., 2020, s. 55-80].

1.2. Koszty i bariery wczesnej aktywności zawodowej

Współcześni studenci są mocno obciążeni obowiązkami – często studiują na dwóch lub więcej kierunkach, a jednocześnie pracują lub odbywają staże, przez co mają mniej czasu dla siebie i na rozwój osobisty. Często funkcjonują na granicy przeciążenia, starając się sprostać wszystkim obowiązkom, które niekiedy wykonują pobieżnie, koncentrując się głównie na spełnieniu minimalnych wymagań i uniknięciu negatywnych konsekwencji [Chorab, 2016, s. 127-142]. Koncentracja pracujących studentów na osiągnięciu dochodów wynika najprawdopodobniej z ograniczo-

nych możliwości pozyskania dochodów z innych źródeł, takich jak stypendia za wyniki w nauce, socjalne, od przedsiębiorstw, czy kredyty studenckie [Ostoj, 2016, s. 231-241; Dec i in., 2024]. Dążenie do uzyskania niezależności finansowej sprawia, że studenci szybciej wychodzą z tzw. okresu przejściowego. Jednak wczesna aktywność zawodowa może prowadzić do pojawienia się symptomów wypalenia i wyczerpania nerwowego, a także narastającej niechęci do wyuczonego zawodu, co w konsekwencji może w trwały sposób utrudnić dalszy rozwój kariery zawodowej [Wódz i Szczepańska-Woszczyzna, 2018, s. 287-308]. Ta dwoistość sytuacji ukazuje złożone trudności psychologiczne, z jakimi mierzy się współczesny młody dorosły. Studenci podejmują pracę na stanowiskach niewymagających wysokich kwalifikacji, a główne czynniki motywujące ich do aktywności zawodowej nie są związane z rozwojem kompetencji zawodowych [Jarecki i Rudnik, 2015, s. 281-293]. Mimo to, towarzyszy im poczucie autentycznego sprawstwa. Posiadanie własnych środków finansowych, uzyskiwanych dzięki pracy, która nie jest przez nich postrzegana jako perspektywiczna, daje studentom możliwość podejmowania samodzielnych decyzji i wzmacnia ich poczucie niezależności.

Należy zauważyć, że istotnym problemem pozostaje niska elastyczność organizacji zajęć akademickich. Plany zajęć często nie sprzyjają łączeniu pracy zarobkowej z obowiązkami wynikającymi ze studiowania. W sytuacji konieczności wyboru między uczestnictwem w zajęciach a podjęciem pracy młodzi dorośli nierzadko decydują się na opuszczanie zajęć, w szczególności nieobowiązkowych wykładów. W odpowiedzi na te trudności niektóre uczelnie wprowadzają rozwiązania zwiększające elastyczność kształcenia [Gudanowska i in., 2025, s. 44], takie jak indywidualna organizacja i tok studiów, możliwość wznowienia studiów, przedłużanie sesji egzaminacyjnej czy blokowe układanie zajęć na 2-3 dni w tygodniu (na studiach stacjonarnych), aby umożliwić studentom podejmowanie pracy zawodowej oraz odbywanie praktyk [Smużewska i in., 2015, s. 130-146].

2. Metodyka badań

W celu zbadania wpływu omówionych czynników na poczucie niezależności finansowej młodych dorosłych przeprowadzono badanie na losowej próbie studentów reprezentujących uczelnie wyższe w Białymstoku. Głównym przedmiotem analizy byli studenci podejmujący aktywność zawodową w trakcie studiów. W badaniu zastosowano technikę CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*). Kwestionariusz ankiety opracowany został z wykorzystaniem narzędzia Google Forms. Zawierał 32 pytania, w tym pytania jednokrotnego wyboru, wykorzystujące pięciostopniową

skalę Likerta oraz test GSES. Ankieta została prawidłowo wypełniona przez 288 osób.

Tabela 1 przedstawia charakterystykę demograficzną badanej grupy. Mężczyźni stanowili 50,7% badanych, za to kobiety stanowiły 48,6% próby. Dwie osoby (0,7%) wskazały odpowiedź „wolał(a)bym nie podawać” na pytanie o płeć.

Tab. 1. Charakterystyka grupy respondentów

Cecha	Liczebność i udział procentowy
Płeć	Mężczyzna – 146 (50,7%) Kobieta – 140 (48,6%) Wolał(a)bym nie podawać – 2 (0,7%)
Wiek	18-20 – 112 (38,9%) 21-23 – 147 (47,6%) 24-26 – 27 (9,4%) 27-29 – 4 (1,4%) 30+ - 8 (2,8%)
Tryb studiów	Stacjonarne – 223 (77,4%) Niestacjonarne – 65 (22,6%)
Poziom studiów	I stopnia - 243 (81,3%) II stopnia – 2 (0,7%) Jednolite magisterskie – 52 (18,1%)
Rok studiów	I – 107 (37,2%) II – 108 (37,5%) III – 39 (13,5%) IV – 22 (7,6%) V – 12 (4,2%)
Status zatrudnienia	Tak – 145 (50,3%) Nie – 143 (49,7%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Najliczniejszą grupą respondentów okazały się osoby w przedziale wiekowym 21-23 lat – 47,6% oraz 18-20 lat – 38,9%. Osoby starsze niż 23 lata były reprezentowane w mniejszym stopniu: 24-26 lat – 9,4%, 27-29 lat – 1,4% oraz w wieku 30 lat i więcej – 2,8%.

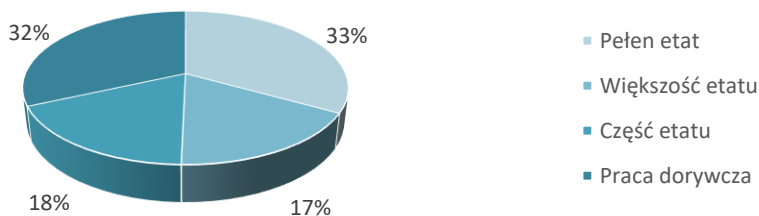
Zdecydowaną większość badanych stanowili studenci studiów stacjonarnych – 77,4%, natomiast tryb niestacjonarny wskazało 22,6% badanych. Biorąc pod uwagę poziom studiów, większość studentów uczyla się na studiach I stopnia – 81,3%. Studenci jednolitych studiów magisterskich stanowili 18,1% respondentów, natomiast najmniejszą grupę stanowili studenci studiów II stopnia – 0,7%.

Największy udział w badaniu mieli studenci drugiego (37,5%) oraz pierwszego (37,2%) roku. Udział studentów trzeciego, czwartego oraz piątego roku był wyraźnie niższy i wyniósł odpowiednio 13,5%, 7,6% oraz 4,2%.

Badając status zatrudnienia, odpowiedzi rozłożyły się równomiernie – ponad połowa respondentów (50,3%) zadeklarowała, że w tym momencie podejmuje się pracy zarobkowej, natomiast osoby niepodjemujące zatrudnienia stanowiły 49,7% próby.

3. Wyniki badań

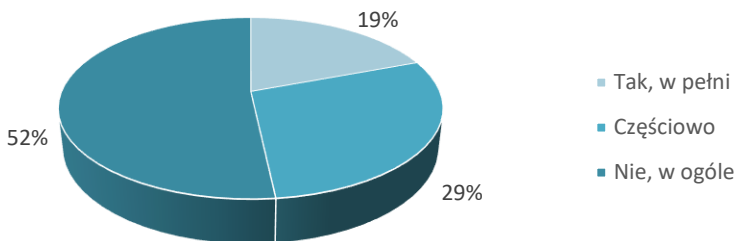
Studenci zostali zapytani o średni wymiar czasu pracy (rys. 1). Największa grupa respondentów deklarowała zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy – 48 osób (33,1%). Niewiele mniejszy odsetek badanych wykonywał pracę dorywczą, co wskazało 46 ankietowanych (31,7%). Z kolei zatrudnienie w części etatu zadeklarowało 26 osób (17,9%), natomiast pracę w wymiarze większym niż połowa etatu, lecz niepełnym, wskazało 25 respondentów (17,2%).

Rys. 1. Średni wymiar czasu pracy badanych

Źródło: opracowanie własne.

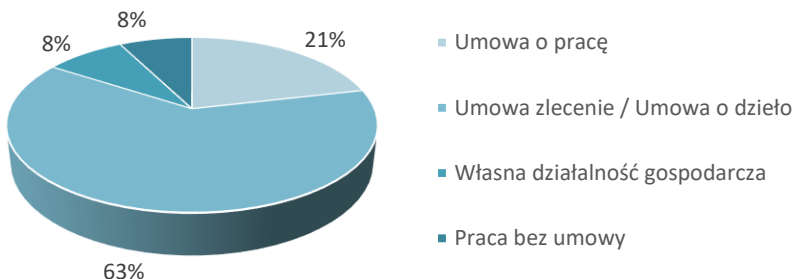
Kolejne z pytań dotyczyło związku między podejmowaną pracą a wybranym profilem studiów (rys. 2). Zaledwie 28 respondentów (19,3%) zadeklarowało pełne powiązanie swojego zatrudnienia z kierunkiem kształcenia, a 42 osoby (29%) wskazały powiązanie częściowe. Dominujący odsetek – aż 75 osób (51,7%), przyznało, że wykonywana przez nich praca nie jest w żaden sposób związana z realizowanym kierunkiem studiów.

Rys. 2. Powiązanie pracy z kierunkiem kształcenia badanych

Źródło: opracowanie własne.

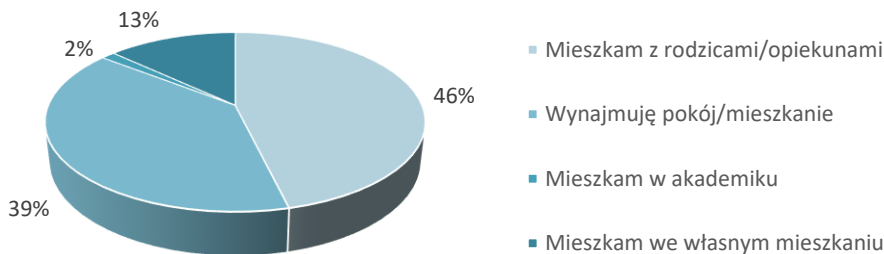
Analiza form zatrudnienia studentów (rys. 3) wykazała zdecydowaną przewagę elastycznych form zatrudnienia. Aż 62,8% respondentów (91 osób) pracowało na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Umowę o pracę wskazało tylko 31 ankietowanych (21,4%). Najrzadziej deklarowano samozatrudnienie (8,3%; 12 osób) oraz pracę bez zawartej umowy (7,6%; 11 osób).

Rys. 3. Forma zatrudnienia badanych

Źródło: opracowanie własne.

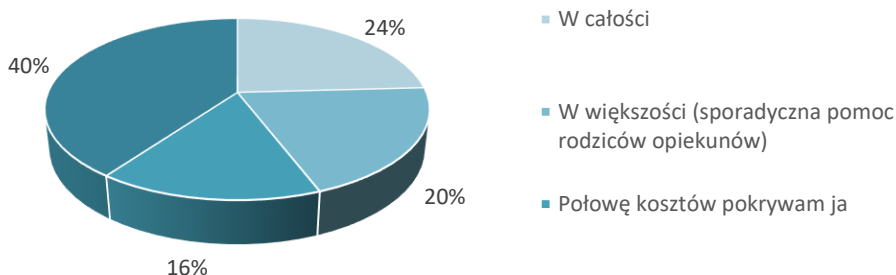
W następnym pytaniu poproszono respondentów o opisanie swojej sytuacji mieszkaniowej (rys. 4). Z badań wynika, że największa grupa respondentów – 67 osób (46,2%) wciąż zamieszkuje z rodzicami. Drugą pod względem wielkości grupą – 57 osób (39,3%) wynajmuje pokój lub mieszkanie. Zdecydowanie mniejszy odsetek mieszka we własnym mieszkaniu – 19 respondentów (13,1%). Marginalna część pracujących studentów korzysta z zakwaterowania w akademiku – tylko 2 badanych (1,4%).

Rys. 4. Sytuacja mieszkaniowa badanych

Źródło: opracowanie własne.

Uzupełnieniem pytania o sytuację mieszkaniową, było określenie stopnia, w jakim bieżące koszty życia pracujących studentów są pokrywane z ich własnych dochodów (rys. 5). Grupa studentów, która w całości opłaca swoje utrzymanie liczy 35 osób (24,1%). Największy odsetek badanych – 58 osób (40%) wskazał, że ich wydatki w głównej mierze są finansowane przez rodziców. Respondenci, którzy w większości pokrywają swoje bieżące koszty życia to 29 osób (20%), natomiast studenci pokrywający dokładnie połowę kosztów stanowią grupę 23 osób (15,9%).

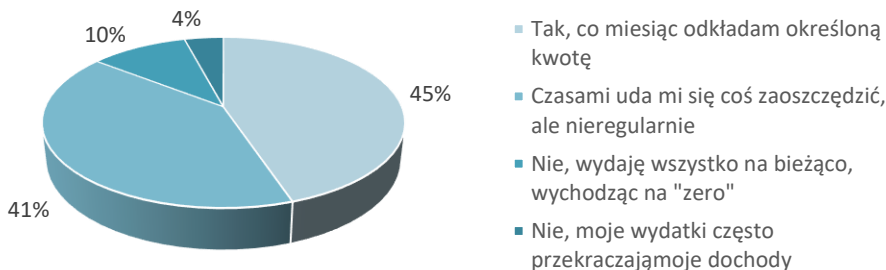

Rys. 5. Stopień pokrywania wydatków z własnych dochodów przez badanych

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym analizowanym aspektem była zdolność respondentów do generowania oszczędności oraz budowania tzw. „poduszki finansowej” (rys. 6). Największy odsetek badanych – 65 osób (44,8%) zadeklarował, że co miesiąc odkłada określoną kwotę. Drugą pod względem wielkości grupą respondentów (59 osób; 40,7%) byli studenci, którzy zadeklarowali, że udaje im się oszczędzać, jednak jest to nieregularne. Łącznie 14,5% ankietowanych przyznało, że nie są w stanie generować oszczędności, z czego 15 osób wskazało, że wydaje wszystko

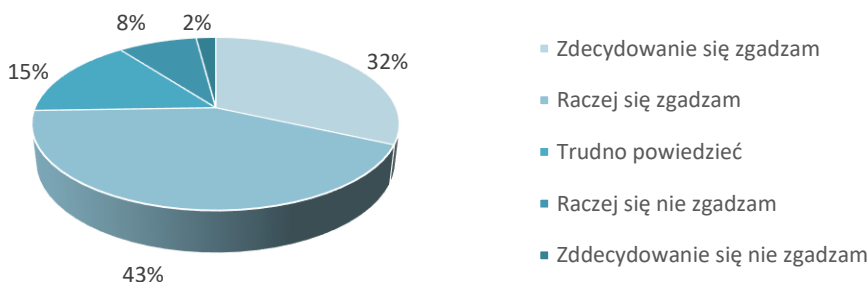
na bieżąco, natomiast 6 osób zadeklarowało, że ich wydatki często przekraczają osiągnane dochody.

Rys. 6. Zdolność do budowania poduszki finansowej przez badanych

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnej części badania respondentom przedstawiono serię stwierdzeń ocenianych z wykorzystaniem pięciostopniowej skali Likerta. Pierwsze z nich brzmiało: „Posiadanie własnych pieniędzy sprawia, że czuję się w pełni dorosły/a” (rys. 7). Zdecydowaną zgodę z tym stwierdzeniem wyraziło 46 respondentów (31,7%), natomiast 62 osoby (42,8%) raczej się z nim zgodziły. Odpowiedź „trudno powiedzieć” wskazało 22 badanych (15,2%). Niezgodę ze stwierdzeniem zadeklarowało łącznie 15 osób, przy czym 12 respondentów (8,3%) raczej się z nim nie zgodziło, a 3 osoby (2,1%) zdecydowanie je odrzuciły.

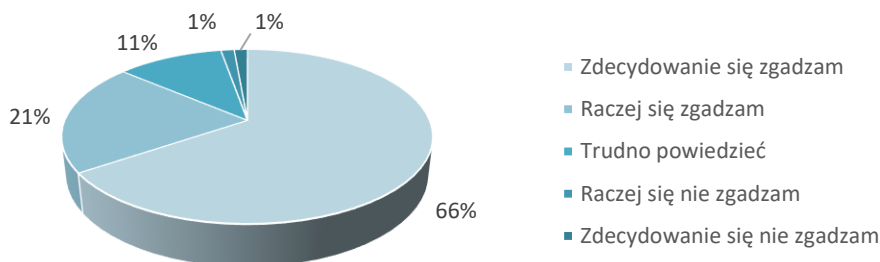

Rys. 7. Poczucie dorosłości badanych a posiadanie własnych pieniędzy

Źródło: opracowanie własne.

Następnie zapytano studentów o ich poczucie samodzielności w podejmowaniu większych decyzji finansowych (rys. 8). Ze stwierdzeniem „Podejmuję większe decyzje finansowe całkowicie samodzielnie, bez konsultacji z rodzicami” zgadza się aż 86,2% respondentów, z czego 95 z nich zdecydowanie się z nim zgadza. Jedynie

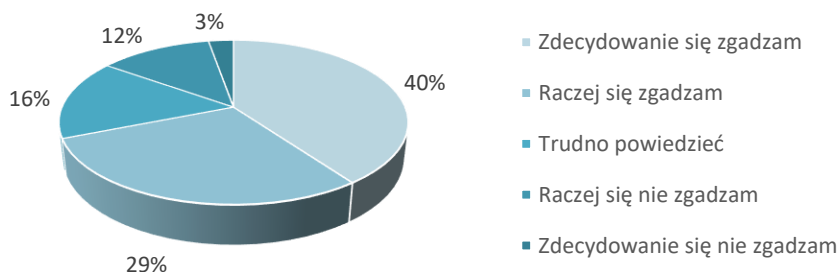
16 ankietowanych przyznało, że ma trudności z jednoznacznym określeniem swojej decyzyjności w tym obszarze, natomiast marginalny odsetek – 4 badanych (2,8%) przyznaje, że takie decyzje podejmuje, konsultując się z rodzicami.

Rys. 8. Poczucie decyzyjności w podejmowaniu większych decyzji finansowych wśród badanych

Źródło: opracowanie własne.

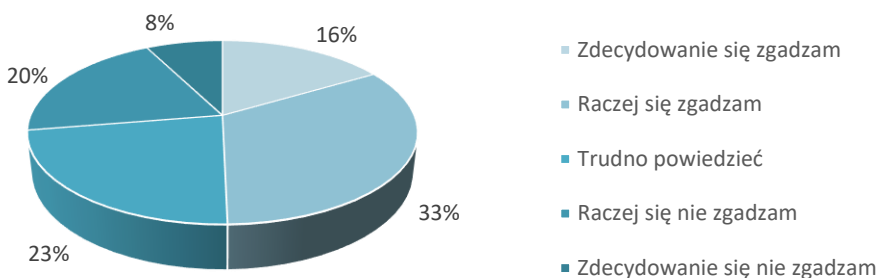
W badaniu poproszono również o odniesienie się do stwierdzenia „Praca zarobkowa, którą wykonuję, jest dla mnie kluczowym elementem uniezależniania się od rodziny” (rys. 9). Zdecydowana większość – 69% badanych (100 osób) zgadza się danym stwierdzeniem, z czego 58 respondentów zdecydowanie się zgadza. Problem z określeniem swojego stanowiska miały 23 osoby (15,9%), natomiast 22 osoby nie zgadzają się z tezą (15,6%).

Rys. 9. Praca jako element uniezależnienia się od rodziny wśród badanych

Źródło: opracowanie własne.

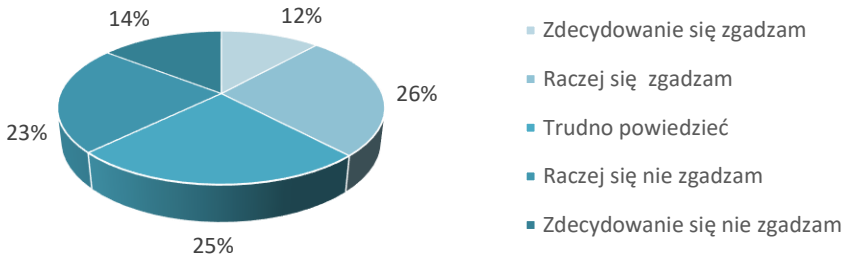
Istotnym elementem badania była analiza tego, czy dochody uzyskiwane z pracy zarobkowej zapewniają studentom poczucie stabilności i bezpieczeństwa finansowego (rys. 10). Uzyskane wyniki wskazują na zróżnicowanie opinii respondentów w tym zakresie. Blisko połowa badanych (49,7%; 72 osoby) odczuwa stabilizację dzięki swoim dochodom. Odmienne stanowisko zajęło 40 studentów (27,6%). Jednocześnie stosunkowo wysoki odsetek respondentów – 33 osoby (22,7%) – wybrał odpowiedź „trudno powiedzieć”, co może świadczyć o niejednoznacznej ocenie własnej sytuacji finansowej.

Rys. 10. Dochody z pracy jako źródło poczucia bezpieczeństwa i stabilności finansowej wśród badanych

Źródło: opracowanie własne.

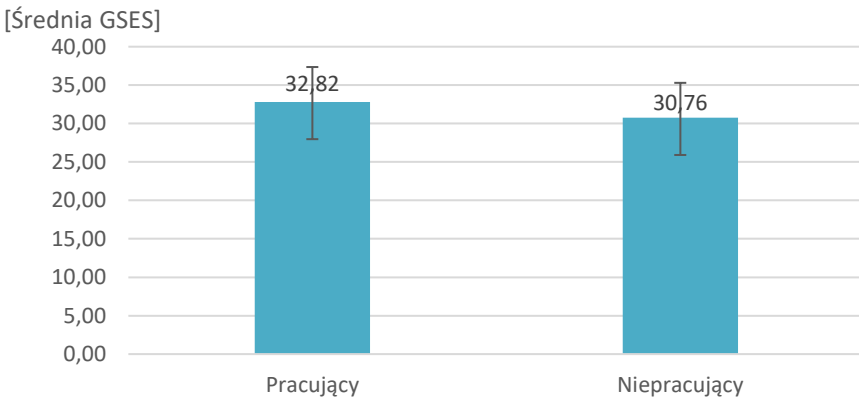
Ostatnie stwierdzenie w kwestionariuszu dotyczyło subiektywnej oceny odczuwania stresu i lęku w związku z sytuacją finansową (rys. 11). Odpowiedzi na to pytanie również są bardzo zróżnicowane. Łącznie 55 respondentów (39,7%) pozytywnie ustosunkowała się do stwierdzenia, z czego 17 osób (11,7%) wybrało opcję „zdecydowanie się zgadzam”. Problem z określeniem swojego zdania miało 36 badanych (24,8%). Brak zgody ze stwierdzeniem zadeklarowało 54 respondentów (37,3%), przy czym 21 osób (14,5%) wskazało odpowiedź „zdecydowanie się nie zgadzam”.

Rys. 11. Subiektywna ocena odczucia stresu i lęku w związku z sytuacją finansową wśród badanych

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowym celem analizy było sprawdzenie, czy podejmowanie pracy zarobkowej ma wpływ na uogólnione poczucie własnej skuteczności respondentów. Ankietę wypełniło 288 respondentów, z czego 145 zadeklarowało, że w trakcie badania pracowało, natomiast 143 osoby nie podejmowały pracy. Średni wynik testu GSES wśród osób pracujących i niepracujących zaprezentowano na rysunku 12.

Rys. 12. Średni wynik testu GSES wśród pracujących i niepracujących

Źródło: opracowanie własne.

Analiza wyników testu GSES dla dwóch grup pokazała, że osoby pracujące zarobkowo osiągnęły wyższą średnią wyników w teście GSES ($M = 32,82$; $SD = 4,54$) niż osoby niepracujące ($M = 30,76$; $SD = 4,85$). W celu weryfikacji istotności statystycznej został przeprowadzony test t-Studenta. Wynik testu ($p < 0,0001$) wykazał, że różnica w poczuciu własnej skuteczności w obu grupach jest wysoce istotna statystycznie. Oznacza to, że osoby pracujące charakteryzują się

wyższym poziomem uogólnionego poczucia własnej skuteczności niż osoby niepodjemujące pracy zarobkowej.

4. Dyskusja wyników

Wyniki uzyskane w badaniu własnym wpisują się w szeroko opisywany w literaturze naukowej nurt rozważań dotyczących ewolucji roli społecznej współczesnego studenta, związanej z coraz wcześniejszym podejmowaniem aktywności zawodowej. Przeprowadzone badania potwierdziły, że łączenie studiów stacjonarnych z pracą zarobkową przestało być zjawiskiem podrzędnym, lecz stało się normą, co potwierdziła ponad połowa (50,3%) ankietowanych. Podobne wyniki przedstawia J. Lenart, powołując się na informacje Eurostudent [2014], z których wynika, że polscy studenci są w czołówce pod względem aktywności zawodowej w Europie.

Jednym z najważniejszych ustaleń z przeprowadzonego badania było wykazanie istotnej statystycznie różnicy w poziomie poczucia własnej skuteczności (GSES) między studentami pracującymi a niepracującymi. Wyższe wyniki odnotowano w grupie studentów podejmujących pracę zawodową ($M = 32,82$) w porównaniu z osobami niepracującymi ($M = 30,76$). Uzyskane wyniki pozwalają na eksperymentalne potwierdzenie koncepcji „stającej się dorosłości” (ang. *emerging adulthood*) J. J. Arnetta [2000], do której odwołano się we wstępie. Aktywność zawodowa podejmowana na wczesnym etapie pełni funkcje siły napędowej dojrzałości psychospołecznej. Jak zauważa M. Zielińska [2017], rozpoczęcie pracy często wiąże się z modyfikacją podstawowej roli studenta. Podejmowanie pracy zarobkowej w trakcie studiów często skutkuje zmniejszeniem czasu przeznaczanego na naukę, jednak jednocześnie sprzyja nabywaniu i rozwijaniu kompetencji miękkich, takich jak samodzielność czy odporność na stres. Kompetencje te mogą wzmacniać wiarę we własne możliwości oraz poczucie własnej skuteczności.

Warto jednak poddać refleksji charakter podejmowanej przez studentów pracy oraz warunki, na jakich jest ona wykonywana. Z przeprowadzonych badań własnych wynika, że aż 51,7% respondentów wykonuje pracę całkowicie niezwiązaną z ich kierunkiem studiów. Realizacja pracy niezgodnej z kierunkiem studiów wiąże się z większym nasileniem konfliktu studia-praca [Parchomiuk i Zubrzycka-Maciąg, 2017, s. 149–166].

Należy wspomnieć również, że aż 62,8% studentów swoje zatrudnienie opiera na umowie o dzieło lub umowie zlecenia. Wynik ten jest zbieżny z ustaleniami N. Rottenbury i współautorów [2025], którzy wykazali, że 69,3% pracujących studentów jest zatrudnionych na podstawie umowy zlecenia. Podobne wnioski

przedstawili M. Jacob i współautorzy [2020], wskazując, że choć pochodzenie społeczne rzadko wpływa na samo podjęcie pracy zarobkowej przez studentów, to w istotnym stopniu determinuje jej jakość i warunki wykonywania. Studenci pracujący w branżach usługowych (handel, gastronomia), zazwyczaj na umowach o dzieło lub umowach zlecenia, traktują swoją pracę w sposób instrumentalny, jako środek do osiągnięcia korzyści finansowych. Dążenie do zdobycia dochodu całkowicie dominuje nad chęcią zdobycia niezbędnego doświadczenia zawodowego. Tłumaczy to, dlaczego młodzi dorośli decydują się na pracę niezwiązaną z ich kwalifikacjami edukacyjnymi, ponieważ priorytetem staje się płynność finansowa [Ostoj, 2016, s. 231-241].

Następnym ważnym aspektem jest zapoznanie się z decyzyjnością studentów w podejmowaniu większych decyzji finansowych, w której aż 86,2% studentów deklaruje się, że podejmuje większe decyzje samodzielnie, bez ingerencji rodziców. Wynik ten może wskazywać, że podejmowanie pracy zarobkowej sprzyja kształtowaniu autonomii finansowej oraz zwiększa gotowość młodych dorosłych do samodzielnego podejmowania decyzji dotyczących wydatków i planowania finansów. Jak wykazali M. Bącik i współautorzy [2010], 76% studentów deklarowało, że nie podjęłoby pracy zarobkowej w przypadku otrzymywania wystarczającego wsparcia finansowego od rodziców. Wynik ten może wskazywać, że motywy ekonomiczne odgrywają istotniejszą rolę w podejmowaniu aktywności zawodowej przez studentów niż chęć zdobywania doświadczenia zawodowego.

Istotnym wnioskiem płynącym z badań był wysoki poziom dojrzałości finansowej młodych dorosłych, który przejawiał się zdolnością do generowania oszczędności. Badania wykazały, że 85% pracujących studentów deklaruje budowanie „poduszki finansowej”. Wynika z tego, że studenci nie podchodzą do swoich środków wyłącznie w sposób konsumpcyjny oraz stanowi dowód na realizację koncepcji „emerging adulthood” J. J. Arnetta. Skłonność do oszczędzania, obserwowana nawet wśród studentów osiągających relatywnie niewielkie dochody, może wskazywać na kształtowanie kompetencji związanych z zarządzaniem finansami oraz orientację na długoterminowe bezpieczeństwo ekonomiczne.

Analiza wyników przeprowadzonych badań wykazała również, że większość respondentów (77,4%) to studenci studiujący w trybie stacjonarnym. Jednocześnie największa grupa pracujących studentów (33,1%) deklaruje pracę na pełen etat. Łączenie studiów stacjonarnych z pracą w pełnym wymiarze czasu może stanowić istotne wyzwanie i negatywnie wpływać na jakość procesu kształcenia. Obawy te potwierdza w swojej literaturze M. Chorab (2016). Autorka wskazuje, że współcześni studenci funkcjonują na granicy przeciążenia, kosztem mniejszego zaangażowania w naukę. Wynik ten stanowi także praktyczne potwierdzenie tezy sformułowanej

przez M. Smużewską i współautorów [2016], zgodnie z którą polskie uczelnie wyższe rzadko oferują indywidualną organizację toku studiów dostosowaną do potrzeb studentów łączących naukę z pracą.

Ponadto, badania zwracają uwagę na zmianę trendu demograficznego opisywanego przez D. Rajeeva [2014]. Najliczniejszą grupę respondentów stanowili studenci pierwszego (32,7%) oraz drugiego (37,5%) roku studiów pierwszego stopnia. Sugeruje to, że praca zarobkowa przestała być domeną osób kończących studia i przygotowujących się do wejścia na rynek pracy. Może to świadczyć o tym, że praca zarobkowa staje się dla części studentów źródłem wsparcia finansowego lub świadomą strategią rozwoju kompetencji oraz zdobywania doświadczenia zawodowego.

Podsumowanie

Wyniki przeprowadzonego badania pozwalają na sformułowanie kluczowych wniosków dotyczących relacji między podejmowaniem pracy zarobkowej a poczuciem autonomii i niezależności finansowej u studentów. W toku analizy wyodrębniono następujące zagadnienia:

Aktywność zawodowa jest powszechnym zjawiskiem w analizowanej grupie. Ponad połowa studentów łączy pracę z nauką. Co istotne, największa część (33,1%) podejmuje się zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, co przy bardzo zbliżonym odsetku osób pracujących dorywczo (31,7%) wskazuje na duże obciążenie obowiązkami zawodowymi już na etapie studiów.

Wśród studentów dominują elastyczne formy zatrudnienia tj. umowa zlecenia i umowa o dzieło (62,8%), podczas gdy klasyczna umowa o pracę jest zjawiskiem rzadkim (21,4%). Niepokojącym może być niski stopień korelacji pracy z kierunkiem kształcenia. Ponad połowa badanych (51,7%) wykonuje zawód całkowicie niezwiązany z realizowanym kierunkiem studiów.

Pomimo podejmowania pracy, blisko połowa ankietowanych (46,2%) wciąż zamieszkuje z rodzicami. Jedynie 1,4% osób badanych korzysta z zakwaterowania w akademikach, co świadczy o marginalnej popularności tej formy zamieszkania.

Samodzielność finansowa studentów jest procesem stopniowym. Co czwarty badany w całości pokrywa swoje koszty utrzymania, podczas gdy u 40% respondentów głównym źródłem finansowania wydatków są rodzice. Mimo to, młodzi dorośli cechują się wysoką odpowiedzialnością finansową, ponieważ aż 85,5% osób deklaruje zdolność do budowania oszczędności.

Posiadanie własnych środków finansowych jest kwestią kluczową wchodzenia w dorosłość, blisko 75% ankietowanych utożsamia własny dochód z poczuciem bycia osobą dorosłą, co znacząco przekłada się na wysoką decyzyjność wynoszącą 86,2%.

Mimo że tylko połowa pracujących studentów odczuwa pełną stabilizację i bezpieczeństwo dzięki własnym dochodom, to badania jednoznacznie wykazały pozytywny wpływ pracy na sferę psychologiczną. Zastosowanie Skali GSES wykazało istotną statystycznie różnicę pomiędzy badanymi grupami – studenci podejmujący pracę zarobkową charakteryzowali się wyższym poziomem poczucia własnej skuteczności niż ich niepracujący rówieśnicy.

Aktywność zawodowa studentów to obecnie kluczowy aspekt ich poczucia dorosłości. Mimo że praca w trakcie studiów napędza wzrost pewności siebie i ułatwia start zawodowy, to jednak niezbędne są zmiany w organizacji zajęć, które znacząco ułatwią i pozwolą studentom na bardziej elastyczne łączenie pracy z nauką, przy tym niczego nie zaniedbując. Wyniki badania jasno pokazują, że dla większości ankietowanych posiadanie własnego dochodu wiąże się przede wszystkim z psychologicznym fundamentem autonomii i niezależności, której młodzi dorośli oczekują na tym etapie życia.

ORCID iD

Dorota Leończuk: <https://orcid.org/0000-0002-0424-0226>

Literatura

1. Arnett J.J. (2000), *Emerging Adulthood: A Theory of Development From Late Teens Through the Twenties*, American Psychologist 55(5), pp. 469-480.
2. Bącik M., Gawarkiewicz P., Siewicz K. (2010), *Aktywność zawodowa studentów jako przykład pozaakademickiej działalności młodych ludzi*, Przegląd Pedagogiczny 1, s. 82-92.
3. Chorab M. (2016), *Funkcjonowanie studentów we współczesnej rzeczywistości uniwersyteckiej*, Pedagogika Szkoły Wyższej 2, s. 127-142.
4. Dec G., Olszewska M., Szydło J. (2024), *Źródła motywacji i sposoby nauki studentów*, Akademia Zarządzania 8(3), s.456-476.
5. Gudanowska A., Siderska J., Kobylińska U., Szpilko D., Szydło J. (2025), *Mapowanie nowoczesnych metod i technik nauczania na poziomie wyższym w województwie podlaskim*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.

6. Jacob M., Gerth M., Weiss F. (2020), *Social Inequalities in Student Employment and the Local Labour Market*, KZfSS Kolner Zeitschrift fur Soziologie und Sozialpsychologie 72, s. 55-80.
7. Jarecki W., Rudnik R. (2015), *Zatrudnianie i motywowanie pracujących studentów*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 39(3), s. 281-293.
8. Kobylińska U., Gudanowska A., Siderska J., Szpilko D., Szydło J. (2025), *Modele współpracy szkół wyższych z pracodawcami w województwie podlaskim*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok.
9. Lenart J. (2014), *Student i praca. Historia i współczesność*, Przegląd Pedagogiczny 2, s. 117-129.
10. Ostoj I. (2016), *Motywy podejmowania pracy przez studentów studiów stacjonarnych – wyniki badań*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 44/1, s. 231-241.
11. Parachomiuk M., Zubrzycka-Maciąg T. (2017), *Pracujący studenci. Wybrane korelaty konfliktu i wzbogacenia*, Forum Oświatowe 29(1), s. 149-166.
12. Rajeev D. (2014), *Working (and Studying) Day and Night: Heterogeneous Effects of Working on the Academic Performance of Full-time and Part-time Students*, Economics of Education Review 38, pp. 38-50.
13. Raport Eurostudent Intelligence Brief, https://eurostudent.eu/storage/259/EUROSTUDENT_INTELLIGENCE_BRIEF_52019.pdf [22.05.2026].
14. Rattenbury N., Osiński J., Szymański Ł., Ulejczyk A. (2025), *Wpływ pracy na styl życia i samopoczucie studentów: wybrane aspekty*, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Warszawa.
15. Saddique F. (2026), *Influence of Part-Time Employment on Grade Point Average and Academic Outcomes of University Students*, Social Sciences Spectrum 5(1), pp. 251-259.
16. Smużewska M., Antonowicz D., Wasielewski K. (2015), *Niepowodzenia w studiowaniu z perspektywy uczelni i studentów*, Edukacja 4(135), s. 130-146.
17. Wódz J., Szczepańska-Woszczyna K. (2018), *Percepcja ryzyka niepowodzenia zawodowego wśród studentów*, Studia Edukacyjne 51, s. 287-308.
18. Wróblewski F., Żegarski P., Szydło J. (2022), *Wykorzystanie czasu wolnego przez studentów Politechniki Białostockiej*, Akademia Zarządzania 6(2), s. 307-326.
19. Zielińska M. (2017), *Praca podczas studiów i jej wpływ na zmianę w rolach społecznych studenta uniwersytetu. Zarys Problematyki*, Acta Universitatis Lodzensis, Folia Sociologica 62, s. 11-29.

The Impact of Paid Employment during Studies on Young Adults' Sense of Autonomy and Financial Independence

Abstract

The aim of the article is to assess the scale and forms of students' professional activity, as well as to examine the impact of paid work on their sense of autonomy, financial independence, and self-efficacy. The study was conducted using a diagnostic survey method on a sample of 288 university students from Białystok, utilizing, among others, the standardized Generalized Self-Efficacy Scale (GSES). The obtained results confirm that combining studies with work is a common phenomenon, with 50.3% of the respondents declaring employment. The surveyed individuals most often work full-time (33.1%) or casually (31.7%), mainly based on flexible forms of employment (62.8%). Over half of the respondents (51.7%) perform duties unrelated to their studies. It was demonstrated that having an independent income significantly translates into a sense of adulthood and financial decision-making capacity among young adults. Furthermore, professionally active students exhibit a higher level of generalized self-efficacy than their non-working peers. The analyses indicate that working during studies strongly aligns with the concept of "emerging adulthood." Although combining these responsibilities can be a burden, it plays a crucial role in building psychosocial maturity and financial resourcefulness, which simultaneously necessitates that universities introduce more flexible forms of class organization.

Key words

work, student, young employee, financial autonomy